

Zdraví a hledání možnosti uzdravení pomocí alternativní medicíny

Mgr. Miloslava Jochmanová

Úvod

Přínos vědy, zejména psychologie a sociologie, rozšířil fyziologický pohled na zdraví o rozměr psychologický a sociální. To však ještě neznamená, že lidé všeobecně tento holistický pohled přijímají. Stále se setkáváme s postoji odmítání integrace lidí s postižením do společnosti, opomíjení kvality sociálních vztahů a dále se značným úsilím člověka dosáhnout fyzického zdraví a na úkor zdraví duševního, sociálního a duchovního. Fyzické zdraví je jednak viditelné a obdivované, neboť je spjaté s krásou, úspěšností a životní prosperitou. Velice výstižné je rčení, že zdravý člověk má mnoho přání, avšak nemocný jen jedno. Pokud člověk onemocní fyzicky, pak začne hledat různé cesty obnovy zdraví a nastartuje proces léčení pomocí zdrojů: lékařské vědy, léků, odpočinku, vztahů, víry a alternativní medicíny. V tomto procesu pak řeší člověk etická dilemata, kam až může si pro uzdravení dojít. Klade si otázky zejména ohledně alternativní medicíny, finančních nákladů na léčení a své hodnoty vzhledem k vynaložené péči. Podobně křesťan řeší morální dilemata. Na jednu stranu může řešit stejné otázky jako nekřesťan, ale také navíc řeší další konflikty, kterými jsou zejména chápání nemoci jako trest, nebo přijetí uzdravení ve víře bez návštěvy lékaře.

Téma zdraví a nemoci je velice široké, avšak pro účel této práce je přínosné vysvětlit zejména tyto pojmy, a to z hlediska sekulárního a křesťanského. Hlavním cílem práce pak je přiblížení vnitřního konfliktu nemocného při hledání způsobů uzdravení pomocí alternativní medicíny a jeho řešení.

Zdraví

„Zdraví je stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody (well-being) a ne pouze nepřítomnost nemoci nebo vady“. Rozsah definice zdraví podle WHO je na jedné straně přínosem, ale na druhé straně také terčem kritiky. Podle Křivohlavého kritika zaznamenává, že definice opomíjí subjektivní stav pocitu, kdy člověku není dobře. Dále podle definice je ideál zdraví příliš vysoký a ukazuje na nedokonalost zdraví. Definice zcela opomíjí duchovní zdraví, kam spadají ekologické, sociální, politické a náboženské cíle.¹ Přínos naopak spočívá v pohledu na člověka jako bytost, který potřebuje uzdravení na rovině fyzické, duševní a sociální. Věda dnes už prokázala spojitost rovnováhy fyzického a duševního zdraví ve vztahu k sociálnímu

¹ KŘIVOHLAVÝ, J., *Psychologie zdraví*, 38

zdraví. Mnohé studie jednoznačně poukázaly na zvýšení úmrtnosti za rozličné choroby u lidí s nízkou kvantitou a kvalitou sociálních vztahů, píše Bártlová a dodává, sociální vazby a zázemí přispívají k ochraně zdraví.²

Rozsah zdraví v biblickém pohledu je vedle roviny fyzické, duševní a sociální postaven i na duchovním rozměru zahrnujícímu také „well-being“ a spasení ve vztahu s Bohem. V Bibli najdeme pro podporu tohoto argumentu mnoho odkazů. Slovo *eirené* (NZ) jako ekvivalent slova *šalom* (SZ) vyjadřuje mír, pokoj, řádnost a blaho celého života a harmonii s Božím i světovým řádem.³ Řecké slovo *soteria* – spasení zahrnuje záchranu od přirozených nebezpečí, od nemoci, smrti a od věčné smrti.⁴

Nemoc

Nemoc podle Bártlové je chápána stejně jako zdraví v rovině životních procesů, které se odehrávají v systému člověk a prostředí. Nemoc pak je poruchou tohoto systému. Potenciál vlastností organismu je omezen ve schopnosti vyrovnat se v průběhu života s nároky prostředí. Nemoc má fyziologický, psychologický a společenský aspekt.⁵ Na onemocnění mají vliv psychické a sociální faktory (alkohol, kouření, přejídání, stres, nedostatek pohybu, nevhodná sexualita, znečištěné životní prostředí), ty převažují nad faktory fyzikálními, chemickými a bakteriálními, jejichž vliv díky vědě ustupuje.⁶

Člověk byl podle Bible stvořen k bytí s Bohem, což zahrnovalo plné zdraví. Nemoc z hlediska biblického je viděna především jako následek neposlušnosti Adama a Evy. Jejich prvotní hřích znamenal pád pro lidstvo (Gn 3), odloučení od Boha, bytí v marnosti (Ř 8,20) a v porušeném světě, kde vládne smrt, hřích a nemoc. J. M. Boice se zabývá tímto tématem a dodává, že i příroda v důsledku pádu trpí, ničí ji trní, hloží, nemoc a smrt.⁷

Na otázku, zdali je hřích příčinou nemoci je třeba rozlišit hřích jako stav a hřích jako čin. Hřích jako stav souvisí s prvotním hříchem a ten je vždy příčinou nemoci. Hřích jako čin pak může a nemusí být příčinou nemoci, jak dokazuje Písmo. Ve Starém zákoně existuje přímé spojení mezi konkrétním hříchem (činem) a nemocí (1 Kr 13,1-25, Př 3,28-35; 11,19; 13,13-22).⁸ Bůh zaslíbil Izraeli, že ho nemoci nepostihnou, budou-li ho poslouchat (Ex 15,25; Dt,

² BÁRTLOVÁ, S., *Sociologie medicíny a zdravotnictví*, 25-6

³ SOUČEK, J., *Řecko-český slovník k Novému zákonu*, 80

⁴ SOUČEK, J., *Řecko-český slovník k Novému zákonu*, 252

⁵ BÁRTLOVÁ, S., *Sociologie medicíny a zdravotnictví*, 44

⁶ BÁRTLOVÁ, S., *Sociologie medicíny a zdravotnictví*, 20-23

⁷ BOICE, James, M., *Základy křesťanské víry*, 137

⁸ GREEN, J., B., *Healing in: New dictionary of biblical theology*, 537

7,12-26). Nemocný Job uvažuje v tomto kontextu, avšak Dillard a Longman, zdůrazňují, že Jobovo utrpení je konstruktivní, neboť potřeboval být osvobozen od tohoto přesvědčení.⁹ Co se týče Nového zákona, Blomberg ukazuje na dvě uzdravení položené vedle sebe, které si protirečí v pohledu vztahu nemoci a hříchu. Ježíš uzdravil muže 38 let invalidního, a když říká, aby už nehřešil, obhajuje tak běžný židovský pohled (J 5,14). Oproti tomu, když se ho učedníci ptají, proč se určitý člověk narodil slepý, popírá spojitost nemoci s hříchem (J 9).¹⁰ Pokud křesťan řeší konflikt příčiny své nemoci, pak je jisté, že nemoc je vždy následkem prvotního hříchu, avšak pokud nemá jasno ve spojitosti nemoc a konkrétní hřích (kouření a rakovina plic), pak je lépe upustit od obviňování sebe sama a zaměřit se na léčbu a Boha.

Cesta uzdravení pomocí alternativní medicíny jako etické dilema

1/ Střet alternativní medicíny s vědou jako etické dilema

Stanovením diagnózy na základě návštěvy lékaře začíná běžný postup léčení. Pacient se podrobuje radám odborníka a svou poslušností usiluje zejména o kvalitu fyzického stavu tak, aby mohl vykonávat běžné životní úkony, být prospěšný a zapojený do dění společnosti. Teprve když vědecké prostředky léčby selžou nebo verdikt lékaře konstatuje nevléčitelnou chorobu, obrací se pacient k dalším možnostem. Často vnitřně zápasí s možností Boží existence, nebo svou naději upře na nabídku alternativní medicíny. Dilema, které se zde otevírá, souvisí s obecným odmítáním tohoto způsobu léčby zejména vědou. Haškovcová píše, že problematika alternativní medicíny není primárně etické povahy, ale obsahem je etická rozvaha, zdali je či není nutné chápat alternativní postupy jako nepřátelské vědecké medicíně.¹¹ Autorka sama hledá kritéria pro zařazení určitých metod do sféry zdravotnictví, když vidí, že některé z nich už byly přijaty. Dále ukazuje na dobré výsledky léčby léčitelů a jejich vstřícnost na rozdíl od odmítavých lékařských postojů. Vzhledem k existenci tohoto fenoménu vidí nezbytnost potřeby respektu a dialogu.¹²

2/ Alternativní medicína a její prospěšnost či škodlivost

Podle Onodka je termín alternativní medicína používán pro soubor terapeutických metod, odlišných od praktikující konvenční medicíny opírající se o vědecké poznatky, kulturní hodnotový systém a sociální pravidla.¹³ Ondok jako kritérium pro zařazení vidí pravidlo platné v medicíně „prospívat a neškodit“.¹⁴ Ale co prospívá a co škodí? Na jedné straně

⁹ DILLARD, LONGMAN, *Úvod do Starého zákona*, 198

¹⁰ BLOMBERG, CRAIG, L., *Healing in: Dictionary of Jesus and the Gospels*, InterVarsity Press, 301

¹¹ HAŠKOVCOVÁ, H., *Lékařská etika*, 176-7

¹² HAŠKOVCOVÁ, H., *Lékařská etika*, 177-8

¹³ ONDOK, J., P., *Bioetika, biotechnologie a medicína*, 51

¹⁴ ONDOK, J., P., *Bioetika, biotechnologie a medicína*, 51-2

konvenční medicína používá řadu škodlivých drog a agresivních metod, léčení je nákladné, léčba má neosobní charakter a opomíjí se člověk jako psycho-somatická jednotka. Na druhé straně alternativní medicína nevychází z vědeckých poznatků medicínského a biologického výzkumu, opomíjí testování účinnosti metod (škodlivosti vedlejších účinků) a vychází z filozofických a náboženských představ.¹⁵ Všeobecně známé jsou také případy, kdy se léčitelé pokoušeli o léčbu s odmítnutím lékařské péče, někteří usilovali o zisk. Dnes se setkáváme s přístupem nutriční léčby zejména u onkologických onemocnění, který vylučuje včasnou léčbu chemickou. Uznávaným přínosem však je vztah léčitele s nemocným.

Je jasné, že proces uzdravení na podkladě vědy lze popsat. Lékař během vyšetření zjistí příčinu nemoci, a na tu vědecky ověřenými metodami působí tak, aby byla odstraněna. To ovšem nelze říci o některých alternativních způsobech léčby. Něco se během tohoto procesu odehrává, ale léčitel ani pacient často neví co. Běžně se hovoří o nějaké energii, která působí, odhaluje a léčí nemoci. Je tou energií lidská víra, nebo placebo efekt, nebo ještě něco dalšího? Z. Vojtíšek na rozdíl od mnohých odpůrců nepřiznává jen placebo efekt, neboť vnímá v člověku prostor spirituality, který při návštěvě léčitele je uspokojený z důvodu holistického přístupu. Člověk není jen částí těla, ale je konkrétním a celým člověkem, kterému je nasloucháno. Nastartují se zde jeho vnitřní spirituální síly, které dodají člověku optimismus k uzdravení.¹⁶

3/ Metody alternativní medicíny¹⁷

Spirituální a psychologické metody – psychotronika (transmise psychických impulsů na nemocného člověka), biotronika (působení vitální životní silou (bioenergií) na auru), hypnóza, magie, okultismus, astrologie.

Nutriční metody – deprivace nádoru omezením jeho výživy, makrobiotická dieta.

Manipulační metody – reflexní léčba, osteopatie, akupunktura (dráždění bodů na určitých částech povrchu těla vpichováním jehel, je uznána léčba algického syndromu bolesti, ne však nádorového onemocnění).

Léčebné a diagnostické přístroje – přístroje jímající kosmickou energii, usměrňují geopatogenní zóny, depolarizují magnetické domény, pojmy budí dojem vědeckosti u laiků.

Léčba přírodními látkami – herabilasmus, Bachova květinová léčba – pití čajů.

¹⁵ ONDOK, J., P., *Bioetika, biotechnologie a medicína*, 52

¹⁶ VOJTÍŠEK, Z., *Přednáška „Alternativní medicína a religiozita“ pro obor Diakonika*

¹⁷ Vědecká rada ČLK, *Stanovisko k neověřeným léčitelským postupům v onkologii*, 2. 2. 2012

Léčení magnetismem a kameny – náramky, přikládání kamenů.

Medikamentózní léčba – homeopatie, wobenzym, Beresovy kapky, žraločí chrupavky a další.

Zvláštní kapitolou je léčba bylinkami, kdy křesťané přijímají bylinky v rámci stvořitelského díla jako dar od Boha, avšak léčbu ve spojení s pověrami či zařikáváním odmítají.

4/ Hledání řešení konfliktu mezi alternativní a konvenční medicínou

Zdá se, že řešení střetu mezi alternativní a konvenční medicínou by posloužila užší spolupráce mezi lékařem a léčitelem. V této oblasti pravděpodobně nikdy nedojde k nějakému sjednocení z důvodu dvou zdrojů čerpání léčebných možností, ale mohlo by dojít vzájemným respektem k usmíření konfliktu neuznání způsobů léčby tak, aby se pacient nebál přiznat v ordinaci, že navštěvuje také léčitele. O to podle Ondoka usiluje i WHO, neboť alternativní medicínu nezavrhuje, protože ví, že poskytuje naději nevyléčitelně nemocným.¹⁸

Vědecká rada ČLK vydala stanovisko k alternativní léčbě zejména v onkologii, protože zde jsou následky kombinace nebo upřednostnění alternativní léčby nejvážnější. Na základě toho doporučuje:

1. Pokud se nemocný dotazuje na některý ze způsobů alternativní léčby, je lékař povinen ho pravdivě informovat.
2. V každém případě se musí nemocnému vysvětlit, že vedle zvolené alternativní léčby by měl podstoupit konvenční léčbu. Striktní zákaz se nedoporučuje, protože by mohl nemocného a jeho příbuzné uvést do stresové situace a zbavil by ho pocitu, že „udělal vše, co bylo k dispozici“.
3. Postoj k léčitelům by neměl být a priori zamítavý. Pokud léčitel spolupracuje s lékařem, mohou jeho rady nebo prostředky přírodní medicíny přispět ke zlepšení celkové kondice a kvality života nemocného.

Na závěr této části je vhodné připomenout, že na jedné straně vědecká rada ČLK zdůrazňuje nebezpečí používání alternativních metod zvláště v onkologii, ale na druhé straně celá řada lékařů usiluje o zaštitění některých metod homeopatie a akupunktury profesní komorou. Tak došlo k uznání akupunktury jako funkční odbornosti vědeckou radou ČLK v roce 1997.¹⁹

¹⁸ ONDOK, J., P., *Bioetika, biotechnologie a medicína*, 52

¹⁹ Česká lékařská akupunkturistická společnost české lékařské společnosti JEP

Homeopatická lékařská asociace byla v ČR založena v roce 2007, avšak její působení není podepřeno Českou lékařskou komorou.²⁰

5/ Křesťanský pohled na alternativní medicínu

Stanovisko vědecké rady ČLK je velice prospěšné a přispívá k řešení etického dilematu využití alternativní medicíny v průběhu léčby, avšak pro úplný rozsah této práce je vhodné doplnit, že křesťanský vhléd je odlišný. Působení jednotlivých metod alternativní léčby je vědecky nevysvětlitelné, neviditelné, a je přisuzováno okultním silám. Bible před takovými praktikami varuje. Podle Hurdinga v Exodu 7,10-12 je přiznána určitá moc k činění zázraků nevalné hodnoty čarodějům a mudrcům faraóna.²¹ Tento záznam ukazuje, že ne každé zázračné uzdravení je od Boha. Doptávání se dřeva a používání hůlky je považováno za smilstvo (Oz 4,12). Nový zákon svědčí o reakci lidí uvěřivších v Boha, že po uvěření spálili knihy, jejichž obsah souvisel s magií (Sk 19,18-9). Pro křesťana to může znamenat, že když řeší morální dilema využití nějaké metody alternativní medicíny, pak buď má jednoznačný postoj odmítnutí anebo ještě hlubší vnitřní zápas vzhledem k touze po uzdravení a k poznatkům vědeckým a biblickým. Křesťan v Bibli nachází odpověď na otázku, odkud se berou ony vesmírné energie, nebo bioenergie, neboť dokáže rozlišit působení sil tohoto padlého světa a světa vykoupeného, přinášejícího skutečnou obnovu skrze obět' Ježíše Krista. V této perspektivě nelze zcela souhlasit s Haškovcovou a jejím tvrzením, že problematika alternativní medicíny není primárně etické povahy, neboť pro křesťany je už podstata alternativní medicíny etickým problémem. To však není pro nekřesťany, protože těm je tajemství této problematiky poněkud zahaleno, a proto řeší etické dilema jen co do obsahu stojícímu ve střetu a vědou.

Závěr

V této práci byly rozebrány pojmy zdraví a nemoc tak, aby bylo jasné, že hodnota člověka nespočívá jen ve fyzické rovině, ale také v rovině duševní a sociální. Biblický pohled navíc přidává rovinu duchovní. Ta je v sekulárním pohledu sice přehlížena, ale na druhé straně její existence se projevuje v hledání nějakých skrytých tajemných sil, které člověku přinesou prospěch. Takový prospěch lidé nacházejí v alternativní medicíně. Ta splňuje lidskou potřebu naplnění duchovních hodnot – přijetí, naslouchání, chápání sebe z hlediska celistvosti.

Konvenční medicína označuje alternativní jako nevědeckou, ale uznává, že mnohým lidem je přínosem pro naději zlepšení jejich zdravotního stavu. Z toho důvodu se snaží o spolupráci

²⁰ Homeopatická lékařská asociace

²¹ HURDING, R., F., *Healing in: New dictionary of Christian ethics and pastoral theology*, 431

v rámci blaha pacienta, a to v konečném důsledku může přispět ke snížení vnitřního konfliktu řešení etického dilematu navštívit léčitele. Přijetí alternativních disciplín jako profesní součást medicíny je ale zdrojem diskuzí a kritiky. Zdá se nemožné tyto dvě disciplíny sloučit pro dvojí zdroj vědeckého a nevědeckého pojetí, i když obě mají stejný cíl – uzdravení nemocného.

Už jádro obsahu alternativní medicíny je pro křesťany etickým problémem, kdežto pro nekřesťany je etickým problémem pouze střet vědeckých faktů a nepodložených působení léčitelských forem. V tom je zásadní rozdíl, na který bylo poukázáno touto prací.

Literatura

BÁRTLOVÁ, S., *Sociologie medicíny a zdravotnictví*, Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, Brno, 1999

BIBLE, *Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Český ekumenický překlad, podle ekumenického vydání z roku 1985, Praha, Česká biblická společnost, 1991

BLOMBERG, CRAIG, L., *Healing in: Dictionary of Jesus and the Gospels*, InterVarsity Press, Leicester-England, Illinois-USA, 1992.

BOICE, JAMES, M. *Základy křesťanské víry*, Návrat domů, Praha, 1999.

Česká lékařská akupunkturistická společnost české lékařské společnosti JEP, [online], Dostupný z WWW: <http://www.akupunktura.cz/index.php?page=clas2006>

GREEN, JOEL, B., *Healing in: New dictionary of biblical theology*, InterVarsity Press, Leicester-England, Illinois-USA, 2000

Homeopatická lékařská asociace, [online], Dostupný z WWW: <http://hla-homeopatie.cz/stanovy-HLA.php>

HAŠKOVCOVÁ, Helena, *Lékařská etika*, Galén, zdravotnické nakladatelství Praha, 1994

HURDING, R., F., *Healing in: New dictionary of Christian ethic and pastoral theology*, InterVarsity Press, Leicester-England, Illinois-USA, 1995

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, *Psychologie zdraví*, Portál, Praha, 2009

ONDOK, J., Petr, *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*, Triton, Praha, 2005

SOUČEK, B., Josef, *Řecko-český slovník k Novému zákonu*, Kalich, Praha, 1987

VĚDECKÁ RADA ČLK, *Stanovisko k neověřeným léčitelským postupům v onkologii*, 2. 2. 2012, [online], Česká lékařská komora, Dostupný z WWW:
[http://www.iker.cz/novinky-265.html?do\[loadData\]=1&itemKey=cz_99301](http://www.iker.cz/novinky-265.html?do[loadData]=1&itemKey=cz_99301)

VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Přednáška „Alternativní medicína a religiozita“ pro obor Diakonika*, ETF Praha, dne 24. 11. 2012

Obsah

Zdraví a hledání možnosti uzdravení pomocí alternativní medicíny.....	1
Úvod	1
Zdraví.....	1
Nemoc	2
Cesta uzdravení pomocí alternativní medicíny jako etické dilema	3
1/ Střet alternativní medicíny s vědou jako etické dilema	3
2/ Alternativní medicína a její prospěšnost či škodlivost	3
3/ Metody alternativní medicíny.....	4
4/ Hledání řešení konfliktu mezi alternativní a konvenční medicínou.....	5
5/ Křesťanský pohled na alternativní medicínu	6
Závěr.....	6
Literatura	7

